

Муниципальное бюджетное общеобразовательное учреждение «Средняя общеобразовательная школа» с Аянгаты Барун-Хемчикского кожууна Республики Тыва

«Согласована»

Заместителем директора по УВР

Ооржак Е.С.

«31» 08 2024г

«Утверждена»

Директором МБОУ СОШ

с. Аянгаты

Шокар О.Б.

«31» 08 2024г

РАБОЧАЯ ПРОГРАММА

по родному (тувинскому) языку

(наименование учебного предмета, курса, дисциплины)

8

(класс)

Уровень образования: основное общее образование

Количество часов в год: 68, в неделю- 2

Уровень: базовый

Учитель: Монгуш Долаана Андреевна

Программа составлена на основе Федерального Закона от 29.12.2012 № 273 ФЗ «Об образовании в РФ», требований к результатам освоения Федеральной образовательной программы основного общего образования, Өөредилге ному РФ-тин чаарттыгын ӨФКС-түн негелделеринге дүүштүр ортумак ниити өөредилге черлеринин 5—9 класстарынга тыва дылдын федералдыг ажылчын программасынга дүүштүр кылдыгын.

Учебник: Куулар Е.М, Ооржак Л.Х, Оюн Т.Б, Сарыглар Ч.А «Тыва дыл. 8 класс»

Кызыл, 2023.

2024-2025

(учебный год)

Эртемни өөрениринге планнаттыгган туңнелдер:

Личностуг:

- кижиниң интеллектуалдыг болгаш чогаадыкчы салым-чаяанын база мөзү-бүдүш шынарларын сайзырадырынга төрөөн дылының чугулазын медресеп билири, уругларның билиг чедип алырынга ук дылдың ужур-утказын тодарадып, ону тыва чоннуң ыдыктыг, үнелиг эртинелериниң бирээзи деп билири;
- тыва дылдың эстетиктиг үнелиг медресеп билири; төрөөн дылынга ынак болгаш ону хүндүлөп, ол дээш чоргаарланыры; ону национал культураның кезээ кылдыр билип, арыг эдилээри;
- дылдың байлак сөс курлавырын болгаш грамматиктиг аргаларын бодунуң бодалдарын болгаш сагыш-сеткилин хостуг илередирде четче ажыглап шыдаары; бодунуң чугаа-домаан хайгаарап, сайзырадып, экижидеринче чүткүлдүг болуру.

Метапредметтиг :

- Дылдың хүлээлгелериниң дугайында, тыва дыл – Россия Федерациясында Тыва Республиканың үндезин чурттакчылары тыва чоннуң төрөөн дылы база күрүне дылдарының бирээзи дээрзин, төрөөн дыл болгаш чоннуң культуразының сырый харылзаалыг болурун, төрөөн дылдың кижиниң бүрүзүнүн болгаш ниитилелдин амыдыралыга ужур-дузазын билири;
- тыва дылдың гуманитарлыг эртемнер аразында болгаш ниити өөредилгеде туружун болгаш ужур-дузазын билири;
- төрөөн дылдың эртем талазы-биле үндезиннерин; оларның чадаларының болгаш билиглериниң аразында харылзааларын шингээди алыры;

Коммуникативтиг:

- чугаа этикединиң нормаларын хажытпайн, чугаага киржип шыдаары; чугаа үезинде арын-шырайын болгаш шимчээшкннерин эптиг болгаш шын алдынары;
- хүн бүрүде өөренип азы ажыл кылып турар үезинде бодунуң чугаазын хайгаарап билири; чугааның утказының болгаш шын ажыглалының аайы-биле бодунуң дылын үнелеп билири; дылында грамматиктиг болгаш чугаа частырыгларын тып болгаш эдип билири; бодунуң тургусканы сөзүглелин хоюглап азы эдип, өскерттип, делгередип билири;
- бодунуң үежилериниң мурнунга улуг эвес дыңнадыг, илеткелди кылып, рефераттын утказын дамчыдып билири; маргылдаалыг, чидиг айтырыгларны бадыткалдарга даянмышаан, шиитпирлеп билири;
- долгандыр турар улус-биле харылзажып, кандыг-бир ажылды кылып тура, маргылдаалыг, чидиг айтырыглар шиитпирлээрде, эптиг чугаалажып, харылзажып билири; амыдыралчы болгаш ажыл-агыйжы чугаа үезинде чугаа культуразының негелделерин сагыры.

Предметтиг:

- Чугаа чорудулгазының бүгү-ле хевирлерин ажыглап билири: Дыңнаары болгаш номчууру:
- бижимел болгаш аас медээниң утказын шын билип алыры (чугааның утказы, сөзүглелдин темазы, кол утказы; кол болгаш немелде медээ);
- аңгы-аңгы стильдерниң болгаш жанрларның сөзүглелдерин номчулганың янзы-бүрү хевирлеринге (сөзүглелден херек информацияны дилеп-тып номчууру (поисковый вид), чүгүртү азы улуг-карап номчууру (просмотровый), таныжып номчууру (ознакомительный вид), шинчилел-сайгарылгалыг номчууру (изучающий вид)) таарыштыр ажыглап билири;
- аңгы-аңгы стильдерниң болгаш жанрларның сөзүглелдерин шын дыңнап билири; дыңнаарының янзы-бүрү хевирлерин (бир кижиниң тайылбыр чугаазындан болгаш аудио-, видеотехникадан сөзүглелдин кайы-бир кезээн шилип алгаш дыңнаары, сөзүглелдин кыска утказы-биле таныжары болгаш ону тодазы-биле дыңнаары)

ажыглап билири;

- информация ап болур чүүлдерден, ооң иштинде өөредиглиг компакт-дискилерден, Интернет четкизинден; янзы-бүрү словарьлардан тайылбыр номнардан (справочниктер) болгаш электроннуг шыгжамырлардан медээлерни тып билири;
- бердинген темага материалдарны тып, системажыдып билири; херек медээлерни боду тып билири; медээлерни чаартып азы ол-ла хевээр дамчыдып билири; Чугаалаары болгаш бижири:
- кылыр дээн ажыл-херээниң сорулгаларын (хууда болгаш эштери-биле) тодазы-биле билип, кандыг-даа ажылды чурум аайы-биле кылып, чедип алган түннелдерин үнелеп, аас болгаш бижимел чугаага илередип билири;
- дыңнаан азы номчаан сөзүглелиниң утказын даалга езугаар дамчыдып (панны тургузуп, утказын чугаалап, допчулай бижип, үнелел берип) шыдаары;
- сөзүглелдин утказын, кымга хамаарыштырганын, чугааның байдалын барымдаалавышаан, аңгы-аңгы хевирлерге болгаш жанрларга тургузуп шыдаары;
- аас болгаш бижимел чугаага бодунуң бодалын хостуг илередири, сөзүглелдин тургузуунуң негелделерин сагыры (бодалының ужур-уткалыын, десдараалашкаан, харылзаалыын, темага дүүшкээн дээш о.ө.); номчаан, дыңнаан, көргөн чүүлдеринге бодунуң хамаарылгазын шын илередири;
- монологтуң янзы-бүрү хевирлерин (тоожуушкун, чурумал, угаап бодааныышкын болгаш оларны холуй); диалогтуң янзы-бүрү хевирлерин: (хүндүлел аянын илередир диалог (этикетный диалог), айтырыг-харыы (диалог-расспрос), чугаалажып оар кижизин чугаа чорударынче кыйгыраы (диалогпобуждение), өске киж-биле бодал солчуру (диалог-обмен мнениями) дээш о.ө.) ажыглап билири;
- амгы тыва литературлуг дылда шын адалганың, лексиканың, грамматиканың кол нормаларын, стиль нормаларын херек кырында ажыглап билири; бижимел чугаага шын бижилгениң, пунктуацияның кол дүрүмнерин сагыры; тморфологтуг), сөс каттыжыышкынының болгаш домактың синтаксистиг сайгарылгазын шын кылып, сөзүглелдин тургузуунуң болгаш кол демдектериниң аайы-биле, дылдың кандыг хүлээлгелерин күүседип чоруурунуң болгаш уран аргаларны ажыглаанының аайы-биле сайгарары;
- лексиктиг болгаш грамматиктиг синонимнерни ажыглаанындан кижиниң чугаазының чечен-мерген, а чечен чогаал дылының каас-чараш, байлак болу бээр аргаларын билири болгаш чугаазыңа шын ажыглаары;
- төрөөн дылдың эстетиктиг хүлээлгелерин медресеп билири, чечен чогаалдың дылын сайгарып тура, чугааның эстетиктиг талазын үнелеп билири.

8-ки класстын тыва дыл кичээлинин календарь-тематиктиг планы

№	Темазы:	Онаалга	Эртгирер хүнү
1	Төрөөн дылдарны камгалап-кадагалаары.	Синквейн «Төрөөн дыл»	06.09.
2	Тыва дыл болгаш улустуң аас чогаалы.	Мергежилге 2	07.09.
3	Тыва дыл — чечен чогаалдың дылы.	Домактарны сайгарар	13.09.
4	Чечен чогаал стили.	Таблицаны долдурар	14.09.
5	7 класска өөрөнгөн чуулдерин катаптаары. Кылыг сөзү	Домактарны сайгарар	20.09.
6	Наречие. Өтгүнүг сестер.	Домактарны сайгарар.	21.09.
7	Дузалап чугаа кезектери.	Карта-биле ажыл, арын 8	27.09.
8	Сөзүглел	Дыннадыг «Эрги-Барлык суурда петроглифтер»	28.09.
9	Диктант	Мергежилге 31	04.10.
10	Сөс каттыжыышкыны. Сөс каттыжыышкыннарының грамматиктиг уткалары.	Дыннадыг «Матиас Кастрен»	05.10
11	Сөс каттыжыышкыннарының өзек сөзүнүң	Словарь-биле ажыл	11.10.

	аайы-биле белүктери.		
12	Сөс каттыжыышкыннарының холбаалары. Башкарылга холбаазы.	Мергежилге 63	12.10
13	Хамааржылга холбаазы.	СМС дугайында бижип эккээр	18.10.
14	Каттыжылга холбаазы.	Чогаадыг «Тыва дылдын амгы үеде байдалы»	19.10
15	Хыналда ажыл. Холбааларга тест.	Созуглел-биле ажыл	25.10.
16	Частырыглар-биле ажыл. Сөс каттыжыышкыннарының синтаксистиг сайгарылгазы.	Чогаадыгны доозар	26.10
17	Бөдүүн домак. Бөдүүн домак дугайында билиг. Ийи составтыг домактар.	Мергежилге 75	08.11.
18	Кол сөс, ооң илереттинери. Кол сөстүң көргүзүкчүлери.	Таблицаны долдурар. Арын 82	09.11.
19	Сөглекчи, ооң илереттинери.	Сөзүглел-биле ажыл «Ирбиш»	15.11.
20	Сөглекчининг хевирлери. Кылыг сөстүг сөглекчилер.	Мергежилге 90	16.11.
21	Составтыг ат сөстүг сөглекчилер.	Мергежилге 93	22.11.
22	Кол сөс биле сөглекчининг аразынга тире.	Схема-биле ажыл	23.11.
23	Сөглекчининг составында модальдыг сөстөр.	Чогаадыкчы ажыл «Бистин суурувус»	29.11.
24	Домактын ийиги черге кежигүннери.	Мергежилге 101	30.11.
25	Немелде. Дорт болгаш доора немелделер, оларның илереттинери.	Мергежилге 104	06.12.
26	Тодарадылга, ооң илереттинери. Капсырылга дугайында бил иг.	Домактарны сайгарар	07.12
27	Байдалдар, оларның утка аайы-биле бөлүктери.	Мергежилге 111	13.12.
28	Үениң байдалы, ооң илереттинери.	Домактарны сайгарар	14.12
29	Кылдыныг аргазының, туруштун байдалдары, оларның илереттинери.	Эдертигни доозар	20.12.
30	Чылдагаанның, сорулганың байдалдары, оларның илереттинери.	Мергежилге 124	21.12.
31	Хемчегниң байдалы, ооң илереттинери.	1 ЧПНД синтаксистиг сайгарылгазын кылыр	27.12
32	Диктант	Морфемниг сайгарылга	28.12.
33	Частырыглар-биле ажыл.	Морфологтуг сайгарылга	10.01.
34	Делгеренгей болгаш делгеренгей эвес домактар.	1 ЧПНД синтаксистиг сайгарылгазын кылыр	11.01.
35	Чаңгыс составтыг домактар дугайында билиг. Ат домаа.	Домактарны сайгарар	18.01.
36	Тодаргай арынның домак.	Домактарны сайгарар	24.01.
37	Тодаргай эвес арынның домак. Ниити арынның домактар.	Бижик демдектерин салганын тайылбырлаар	25.01.
38	Арын чок домактар.	Чечен сөстөрни сайгарар	31.01.
39	Чаңгыс составтыг бөдүүн домактарның сөзүглелдерге ажыглалы.	Домактарнын схемазын шыяр	01.02.
40	Чаңгыс составтыг домактарның синтаксистиг сайгарылгазы.	Тайылбырлыг эдертиг «Эртемче эге базым»	07.02.
41	Долу болгаш долу эвес домактар дугайында билиг. Домак сөстөр.	Кызыра бижиир эдертиг «Чанчыл»	08.02.
42	Нарынчттыг домактар дугайында билиг. Домактын чаңгыс аймак көжигүннөр дузазы-	Схема ёзугаар домактар чогаадыр	14.02.

	биле нарынчылтынары.		
43	Чаңгыс аймак кежигүннөрнүн илереттинери.	Схема ёзугаар домактар чогаадыр	15.02.
44	Чаңгыс аймак кежигүннернүн холбажыр аргалары. Чаңгыс аймак кежигүннерге бижик демдектери.	Мергежилге 174	21.02.
45	Чаңгыс аймак кежигүннерлиг домактарга түңнекчи сестер болгаш оларга бижик демдектери.	Домактарны сайгарар	22.02.
46	Чаңгыс аймак болгаш чаңгыс аймак эвес тодарадылгалар, оларга бижик демдектери.	Таблицаны долдурар, арын 118	28.02
47	Тускайлаан кежигүннүг домактар, оларныңужур-дузасы.	Мергежилге 191	01.03
48	Домактын делгеренгей кежигүннер-биле нарынчылтынары, оларга бижик демдектери.	Мергежилге 194	07.03
49	Диктант	Катаптаар	08.03
50	Частырыглар-биле ажыл. Причастиелиг белүглелдер-биле илереттинген делгеренгей тодарадылгалар-биле домактын нарынчылтынары.	Мергежилге 200	14.03
51	Причастиелиг белүглелдер-биле илереттинген делгеренгей байдал-биле домактын нарынчылтынары.	Домактарны сайгарар	15.03
52	Деепричастиелиг белүглелдер-биле илереттинген делгеренгей кежигүннер-биле домактын нарынчылтынары.	Домактарны сайгарар	21.03
53	Деепричастиелиг белүглелдер-биле илереттинген делгеренгей кежигүннерлиг домактарга бижик демдектери.	Мергежилге 219	22.03
54	Деңнелгелиг белүглелдер-биле илереттинген делгеренгей кежигүннер-биле домактын нарынчылтынары.	Мергежилге 228	04.04
55	Делгеренгей болгаш делгеренгей эвес адалгалар. Домактын адалгалар-биле нарынчылтынары.	Домактарны сайгарар	05.04
56	Адалгалыг домактарга бижик демдектери.	Мергежилге 232	11.04
57	Кирилде сестер болгаш кирилде домактар дугайында билег. Домактын кирилде сестер болгаш кирилде домактар-биле нарынчылтынары, оларга бижик демдектери.	Таблицаны долдурар, арын 156	12.04
58	Диктант	Катаптаар	18.04
59	Нарынчылтынган домактарның сөзүглел тургузарынга ужур-дузасы.	Мергежилге 239	19.04
60	Нарынчылтынган домактарның синтаксистиг сайгарылгазы.	Мергежилге 254	25.04
61	Нарынчылтынган домактарга катаптаашкын.	Диалог тургузар «Кандыг мергежилдиг болур мен?»	26.04
62	Чаңгыс кижинин чугаазының янзылары. Тоожууушкун. Чурумал. Угаап боданыышкын.	Мергежилге 264	02.05.
63	Чогаадыг	Катаптаар	03.05.
64	Диалог болгаш чугаа культуразы.	Мергежилге 269	09.05.

65	Диалог, полилог болгаш монолог — чугааның хевирлери.	Мергежилге 281	10.05
66	Хыналда ажыл.	Таблицаны долдуруп, арын 199	16.05.
67	Частырыглар-биле ажыл.	Тестиге харыылаар, арын 207	17.05
68	Чыл тончузунде туннел катаптаашкын.	Чайгы онаалгалар.	23.05.

